

Kadernota

Begroting 2023

gemeente
Het Hogeland

Inhoud

Inleiding	4
1. Gemeentefonds	6
2. Ontwikkelingen met noodzakelijk (structureel) karakter	8
3. Ambities en grote opgaven	11
4. Overige ontwikkelingen	15
5. Investerings	21
6. Taakstellingen	24
7. Benchmark.....	28
Resumé	32

Inleiding

Onlangs heeft u de eerste bestuursrapportage vastgesteld. Hierin heeft u diverse uitzettingen kunnen zien met gevolgen voor ons meerjarig perspectief en daarmee dus ook voor de kaderstelling voor de begroting 2023. Naast deze structurele mutaties, zijn er ook ontwikkelingen en ambities die naar onze mening een plek in de begroting moeten krijgen, maar wel voor een deel afweegbaar zijn. Deze ontwikkelingen vindt u terug in de voorliggende kaderstelling. Overigens is het goed te melden dat de financiën voor de beschreven ontwikkelingen met deze nota nog niet beschikbaar worden gesteld. Dat zal pas plaatsvinden bij de vaststelling van de begroting 2023.

De beschreven ontwikkelingen en ambities in deze nota zijn op te splitsen in een deel dat noodzakelijkerwijs moet en een deel met afweegbare voorstellen. Deze afweegbare voorstellen zullen samen met de ambities die zijn opgenomen in ons coalitieakkoord betrokken moeten worden bij de opstelling van de begroting 2023. In deze kadernota geven we aan op welke wijze wij met deze ontwikkelingen willen omgaan, om zodoende met u te bespreken of u onze denkrichting onderschrijft.

Wij stellen vast dat er grote (financiële) opgaven voor de komende begrotingen liggen. Dat vraagt bestuurlijke en politieke keuzes. Wij willen u daarom in deze kaderstelling meenemen in de dilemma's die op tafel liggen. Daarbij doen wij u voorstellen over hoe we daar mee om denken te gaan.

In de eerste bestuursrapportage hebben wij u een beeld geschetst van de ontwikkelingen voor het huidige boekjaar. Deze effecten zijn deels incidenteel van aard, maar voor een groot deel ook structureel. Het structurele deel is uiteraard van grote invloed op ons meerjarig financieel perspectief. In deze kadernota schetsen wij dit perspectief en de dilemma's die daarbij voor liggen.

Financieel perspectief Eerste Bestuursrapportage

Het startpunt voor de kaderstelling is uiteraard het meerjarig perspectief zoals dat bij de eerste bestuursrapportage door uw raad is vastgesteld. Daarbij richten we ons op de jaren 2023 e.v. In onderstaand overzicht ziet u het vastgestelde verloop, dat oploopt van een minimaal overschot in 2022 tot een tekort van ruim € 1,5 miljoen in 2025. De door u vastgestelde begrotingswijzigingen in 2022 hadden allen een incidenteel effect, of werden gedekt door externe financiering. Deze beïnvloeden het structurele begrotingssaldo voor de komende jaren vooralsnog dus niet.

Verloop meerjarig perspectief					
Bedragen x €1.000,-	2022	2023	2024	2025	2026
Huidig perspectief	1.430	5	520	940	nmb
Effecten 1e bestuursrapportage 2022	-1.407	-2.395	-2.469	-2.470	-2.545
Bijgesteld perspectief	23	-2.390	-1.949	-1.530	NNB

Uiteraard kunt u de bovenstaande saldi niet los zien van de grote omvang van de opgenomen taakstellingen in de begroting 2022. Hier komen wij later in deze kaderstelling op terug.

In deze nota schetsen we als eerste de ontwikkelingen in onze belangrijkste inkomstenbron, namelijk het Gemeentefonds. Daarbij gaan we voornamelijk in op de uitkomsten van de meicirculaire. Nadat we de effecten van de meicirculaire hebben geschetst, presenteren wij u in deze nota diverse ontwikkelingen met voornamelijk een structureel karakter, die noodzakelijk zijn om onze basistaken op een degelijke wijze uit te voeren. Daarbij doen wij voorstellen met betrekking tot de wijze waarop we daar in de begroting mee om kunnen gaan. Uw standpunt nemen wij bij de opstelling van de begroting mee.

Aangezien de bestaande taakstellingen in de huidige begroting van behoorlijke omvang zijn, hebben we ook gekeken hoe wij daar richting de begroting mee om willen gaan. Op een aantal onderdelen doen wij nu reeds suggesties. Bij de begroting zullen wij concretere voorstellen doen voor het gehele pakket met taakstellingen, in lijn met deze nota. De voorgestelde lijn met betrekking tot de taakstellingen vindt u terug in het derde hoofdstuk.

In het derde hoofdstuk schetsen wij u diverse grotere ontwikkelingen en ambities die een politieke afweging vragen. Deze vindt u voor een groot deel ook terug in het coalitieakkoord. Deze ambities willen wij programmatisch benaderen, waarbij wij de kosten die gepaard gaan met het betreffende programma willen dekken met incidentele middelen. Dit kan voorlopig uit de gereserveerde middelen in de bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'.

In het vierde hoofdstuk ziet u een opsomming van diverse kleinere mutaties, die opgeteld nog wel een significante invloed hebben op de begroting. Om zo transparant mogelijk te zijn, leggen wij deze vroegtijdig aan u voor, met het advies deze posten in de begroting 2023 op te nemen.

Wij hebben u ook een nadere duiding van de uitgevoerde benchmark beloofd. Daarom vindt u in het laatste hoofdstuk een weergave van de uitkomsten op hoofdlijnen, met de conclusies die wij daaraan verbinden. De benchmark beziet de uitvoeringskosten van de diverse beleidsterreinen in onze gemeente.

Wanneer we de uitkomsten van deze nota op een rij zetten, dan komen we uit om het onderstaande perspectief, dat de basis zal vormen voor de opstelling van de begroting 2023, met daarbij de voorstellen en lijnen die zijn geschetst in deze nota.

Verloop meerjarig perspectief				
<i>Bedragen x €1.000,-</i>	2023	2024	2025	2026
Huidig perspectief	5	520	940	nbn
Effecten 1e bestuursrapportage 2022	-2.395	-2.469	-2.470	-2.545
Effect Kadernota	2.846	2.766	2.668	-3.894
Bijgesteld perspectief	456	817	1.138	-6.439

U ziet in de bovenstaande opstelling dat er een behoorlijk tekort resteert in 2026. Dit heeft te maken met de onzekerheid in de ontwikkeling van het gemeentefonds voor het jaar 2026. In de nieuwsberichten veelal aangeduid als 'Het Ravijn'. De grote terugloop in de middelen in het gemeentefonds heeft te maken met het effect van de herijking van het verdeelmodel, met de in 2026 opgevoerde opschalingskorting en het vastgeklakte accres voor dat jaar op het niveau van 2022.

Wij vinden dat dit tekort in dit stadium niet door ons is op te lossen. Daarom kiezen we ervoor dit inzichtelijk te maken in onze begroting, waarmee we duidelijk maken dat er wat ons betreft op korte termijn besluiten genomen moeten worden door het rijk op het terrein van het accres, het definitief schrappen van de opschalingskorting en dat het nieuwe verdeelmodel van het gemeentefonds moet worden aangepast.

1. Gemeentefonds

Wij zien in de aanloop naar 2023 diverse ontwikkelingen in het gemeentefonds, die ons financieel perspectief flink zullen beïnvloeden. De belangrijkste ontwikkelingen schetsen wij kort:

Herijking Gemeentefonds

De herijking van het gemeentefonds heeft voor het merendeel van de Groningse gemeenten grote negatieve effecten. Gezien de sociale structuur van deze gemeenten en de daarmee gepaard gaande zwakke financiële positie, lijkt de herijking van het Gemeentefonds voor deze regio mogelijk desastreus gevolgen te hebben. Helaas hebben vele lobbyinspanningen niet geleid tot een uitstel van de invoering van het nieuwe verdeelmodel. Inmiddels is besloten tot een invoering van het model per 1 januari 2023. De effecten zijn meegenomen in de meicirculaire.

Op basis van de huidige voorstellen zal het effect voor onze gemeente € 4,5 miljoen tot 5 miljoen negatief bedragen. Om de impact in de komende jaren niet te groot te laten worden, is er een aangepast ingroeipad voorgesteld. Het ingroeipad wordt beperkt tot drie jaar. In het eerste jaar bedraagt het maximale effect voor onze gemeente € 5 per inwoner, in het tweede € 12,50 per inwoner en in 2025 € 22,50 per inwoner. Dit op basis van de verdeling in 2019. Voor onze gemeente loopt het negatieve effect de komende drie jaar op tot ca. 1,8 ME structureel in 2026.

De invoering van het nieuwe model wordt tijdig geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie besluit het kabinet over de invulling van het traject voor 2026 en daarna. Daaruit is op te maken dat de provinciale toezichthouders ermee instemmen dat gemeenten in 2026 mogen rekenen met een maximaal effect (voor Het Hogeland € 22,50 per inwoner) en niet nu al hoeven te anticiperen op een groter effect. Dat dit effect er echter wel komt is zeker niet uit te sluiten. Wanneer het kabinet besluit om na 2025 het model verder in te voeren, dan zal dat een aanvullend structureel negatief effect hebben van ca. 3,5 ME. Dit bovenop de € 1,8 miljoen die in deze nota is meegenomen.

De effecten van het volledige model gaan we nog niet ramen. We beperken ons tot het voorgestelde ingroeipad, in afwachting van de evaluatie en nadere besluitvorming in de komende jaren. Wel is het raadzaam om rekening te houden met het grote structurele effect dat de herijking mogelijk met zich mee zal brengen en ruimte in de begroting te reserveren om de effecten te kunnen opvangen.

Wij stellen voor de mogelijke effecten van de herijking van het Gemeentefonds conform het ingroeipad te ramen. Daarbij koersen we wel op het reserveren van financiële ruimte om de mogelijke effecten op langere termijn te kunnen opvangen.

Opschalingskorting Gemeentefonds

Gezien de toegenomen financiële druk bij gemeenten heeft het kabinet besloten de oploop in de opschalingskorting voor gemeenten tot en met 2025 incidenteel te schrappen. Dit levert extra ruimte op in de algemene uitkering in de komende jaren. De inzet van de gemeenten en de VNG is echter dat de opschalingskorting helemaal van tafel moet. Vooralsnog heeft het kabinet hier nog geen standpunt over ingenomen. De opschalingskorting bedraagt voor onze gemeente ca. € 2 miljoen.

Wij stellen voor in de begroting 2023 nog niet voor te sorteren op het vervallen van de opschalingskorting in 2026.

Meicirculaire

Inmiddels is de meicirculaire van het rijk ontvangen. We geven hieronder een doorkijkje in de effecten van de circulaire. Hierboven noemden we al de effecten van de herijking en het tijdelijk bevriezen van

de opschalingskorting. Er is echter ook een nieuw regeerakkoord dat in de meicirculaire vertaald is. De uitkomsten op hoofdlijnen ziet u in de onderstaande tabel.

Meerjarig verloop gemeentefonds				
<i>Bedragen x €1.000,-</i>	2023	2024	2025	2026
Sept. Circ. 2021	97.715	98.295	100.014	101.408
Mei Circ. 2022	106.732	109.936	113.778	107.325
Mutatie	9.017	11.641	13.764	5.917
<i>Correcties voor netto effect:</i>				
Taakmutaties	1.177	400	400	400
Stelpost prijsontwikkeling	977	1.304	1.630	1.848
Stelpost loonontwikkeling	1.267	2.130	2.835	3.454
Verwachte onderuitputting	1.389	2.231	2.797	
Effect op saldo	4.207	5.576	6.102	215

U ziet dat de effecten tot en met 2025 gunstig lijken. Vanaf 2026 verdwijnt het gunstige effect en zullen de gevolgen van de herijking zwaarder wegen dan de positieve effecten van het regeerakkoord.

Er zijn dus nog veel onzekerheden omtrent de effecten van de ontwikkelingen in het gemeentefonds. Deze onzekerheid zit voornamelijk in het accres, opschalingskorting en het nieuwe verdeelmodel. Daarmee ontstaat er een enorme terugval van de Algemene Uitkering in 2026. Dit wordt ook wel 'Het Ravijn' genoemd.

Hiervoor hebben we de gevolgen van de herijking en de opschalingskorting benoemd. Het accres is daarnaast voor 2026 gefixeerd op € 840 miljoen, zijnde het accres van 2022. Dit bedrag is dus niet gebaseerd op het zogenaamde 'trap-op-trap-af-principe'.

2. Ontwikkelingen met noodzakelijk (structureel) karakter

In dit hoofdstuk schetsen wij u enkele ontwikkelingen met een noodzakelijk karakter. Deze zijn voor een deel bij u bekend. Ook het afgelopen jaar stonden diverse posten op de agenda. In de begroting 2022 hebben we door de krappe financiële ruimte niet voldoende structurele middelen vrij kunnen maken voor de vastgestelde onderhoudsplannen. Gezien het belang dat wij hechten aan het onderhoud van onze openbare ruimte en ons vastgoed, doen wij u in deze kadernota voorstellen voor het reserveren van aanvullend budget voor de genoemde plannen.

De voorstellen in dit hoofdstuk zijn noodzakelijk om de reguliere uitvoering van onze gemeentelijke taken op het gewenste niveau te krijgen. Deze ontwikkelingen leggen we graag aan u voor, met een voorgestelde lijn over hoe we hier mee om zouden willen gaan in de komende begroting. Wij vernemen graag uw of u onze lijn steunt.

Onderhoud Wegen/Civiel/Gemeentelijke gebouwen

Reeds in de voorjaarsnota 2021 zag u diverse structurele en incidentele claims op het terrein van het onderhoud van de openbare ruimte. In 2021 heeft uw raad diverse beleidsplannen vastgesteld met een beschrijving van de benodigde middelen voor het onderhoud van de openbare ruimte. In de begroting 2022 kon niet voor de volledige omvang ruimte worden gevonden. Wel zijn de jaarlijkse vervangingsinvesteringen op de begroting gebracht. Tevens is er een bedrag van € 1,5 miljoen gedoteerd aan de onderhoudsvoorzieningen voor wegen en civiele constructies en € 0,8 miljoen aan de reserve voor onderhoud van onze gebouwen, voor het onderhoud en de achterstanden in 2022.

De gedachte achter de incidentele dotatie aan de onderhoudsreserve was om in de loop van 2022 te zien hoe de onderhoudskosten zich ontwikkelen. Door de benodigde voorbereidingstijd zijn de extra beschikbaar gestelde middelen nog niet aangesproken. Dat zal in de loop van dit en komend jaar wel gebeuren.

Bijkomend probleem is de forse prijsstijging waar het onderhoud mee te maken heeft. De middelen in de bestemmingsreserve worden veelal niet geïndexeerd. Gevolg is dat het gat tussen de begrote/beschikbare middelen en de middelen die op basis van het plan voor het onderhoud nodig zijn, groeit. Voor ons reden te meer om in de komende begroting extra middelen vrij te maken.

De vraag is of we dit doen middels wederom een eenmalige dotatie aan de bestemmingsreserve voor onderhoud, of dat we een structurele verhoging van de onderhoudsbudgetten in de begroting 2023 gaan opnemen. In het licht van de sterk stijgende prijzen stellen wij voor om in de begroting 2023 te proberen structurele ruimte vrij te maken voor een verhoging van het onderhoudsbudget.

Op basis van de beleidsplannen voor het onderhoud die u in 2021 heeft vastgesteld zouden we voor het onderhoud van de wegen jaarlijks € 1,4 miljoen, voor de Civiele constructies jaarlijks € 0,3 miljoen en voor de gemeentelijke gebouwen jaarlijks € 0,85 miljoen nodig zijn. Wij willen hier in een aantal stappen naar toe groeien. Op deze wijze kunnen we de komende jaren monitoren hoe het uitgavepatroon zich verhoudt tot het vastgestelde onderhoudsplan. Concreet stellen wij voor de onderstaande lijn voor de komende meerjarenbegroting als uitgangspunt te nemen:

Ingroeipad onderhoudsbudgetten				
Bedragen x €1.000,-	2023	2024	2025	2026
Onderhoud Wegen	350	700	1.050	1.400
Onderhoud Civiel	75	150	225	300
Onderhoud Gebouwen	200	400	600	850
Totaal verhoging onderhoudsbudgetten	625	1.250	1.875	2.550

Een aanvullende vraag betreft het achterstallig onderhoud van onze wegen. De beschikbare bestemmingreserve voor het onderhoud is niet voldoende om de achterstanden weg te kunnen werken. Wij stellen daarom ook voor om de komende jaren resultaat afhankelijk te kijken of we op incidentele basis extra middelen voor het achterstallig onderhoud kunnen vrijmaken.

Wij stellen voor om structurele ruimte vrij te maken voor het benodigde onderhoudsbudget voor Wegen, Civiel en onze gemeentelijke gebouwen. Dit conform het beschreven ingroeipad.

Baggerplan

Met het baggeren van de watergangen en vijvers in stedelijk gebied houden we het oppervlaktewater-systeem op orde. Het baggerplan beschrijft het kwantitatief beheer van het gemeentelijk oppervlaktewater-systeem. Het oppervlaktewater-systeem in stedelijk gebied moet voldoende robuust zijn om de ontwatering van de kernen te kunnen waarborgen. Door de klimaatverandering ontstaan steeds vaker heftige buien waarbij in korte tijd veel neerslag valt.

Daar waar het hemelwater niet tijdig kan worden afgevoerd door het rioolstelsel, functioneert het verhard oppervlak van de wegen in eerste instantie als extra berging. Het overtollige hemelwater wordt via de verharding afgevoerd naar het oppervlaktewater waarmee getracht wordt overlast situaties te voorkomen.

In het baggerplan 2022-2031 is in een 10 jaren programma de gemeentelijke onderhoudsplicht voor het op orde houden van het watersysteem weergegeven. Hieruit blijkt dat de onderhoudsplicht een ruimer budget vraagt dan eerder was voorzien, hierover wordt u later meer geïnformeerd. In Q2/Q3 2022 zal dit baggerplan worden voorgelegd aan ons college en daarna uw raad.

Wij stellen voor om in afwachting van het Baggerplan nog geen structurele middelen te reserveren voor het baggeren van de watergangen en vijvers in het stedelijk gebied. Bij de opstelling van de begroting kijken we in hoeverre een incidentele dotatie aan de baggerreserve tot de mogelijkheden behoort.

Afval

Zoals u weet is de huidige afvalbegroting gebaseerd op de VANG-doelstelling van 30 kilo restafval per persoon per jaar in 2025. Deze doelstelling zal naar alle waarschijnlijkheid in 2025 niet gehaald worden. De huidige verwachting is dat we in 2025 tussen de 90 en 60 kilo uitkomen. Dit betekent dat de begroting en de berekening van het tarief gebaseerd moet worden op een groter aantal kilo's. Ons uiteindelijke doel blijft echter wel 30 kilo per persoon per jaar. Het is echter noodzakelijk om een aantal structurele aanvullende maatregelen door te voeren om de doelstellingen te halen. Deze voorstellen vindt u hieronder:

Uitbreiding Diftarsysteem:

Een belangrijke volgende stap is om alle verzamelcontainers in te richten voor Diftar. De betrokken inwoners zullen we moeten voorzien van aparte gft-inzameling. Hiermee krijgen alle inwoners de mogelijkheid om afval te scheiden. Om dit te kunnen realiseren moeten de bestaande verzamelcontainers worden vervangen. Dit vraagt om een structurele verhoging van de kosten van €120.000 per jaar.

Structureel communicatiebudget

Om de VANG-doelstelling te halen moeten we meer doen om inwoners bewust te maken en te houden van het belang van het scheiden en het verminderen van afval. Hiervoor is structureel communicatiebudget nodig. Dit budget schatten wij op ca. € 60.000 per jaar.

Extra toezicht/assistentie op de milieustraat

Afgelopen jaar is er meer dan anderhalf miljoen kilo grof restafval afgevoerd van inwoners van Het Hogeland (33 kg per inwoner per jaar). Dit afval telt mee voor onze VANG-doelstelling. Het meeste van het grofvuil hebben inwoners zelf gebracht naar de milieustraat in o.a. Usquert. Veel van dit afval kan beter gescheiden worden op de milieustraat zelf. In andere gemeenten is bewezen dat meer toezicht en assistentie op de milieustraat een effectief middel is om grof huishoudelijk restafval beter te laten scheiden. Dit extra toezicht betekent een jaarlijkse kostenpost van ca. € 30.000.

We onderzoeken momenteel de mogelijkheden om een kostendekkende begroting voor 2023 bij u neer te leggen. Hierin worden de eerder in deze nota genoemde kostenbesparingen en benodigde investeringen meegenomen. Een tariefstijging lijkt echter onvermijdelijk, wanneer de heffing de lasten voor 100% moet dekken. Voor de begroting 2023 wordt daarom een aantal scenario's uitgewerkt en aan u voorgelegd, waarbij wordt aangegeven welke consequenties dit heeft voor de lasten van een huishouden.

Wij stellen voor de afvalstoffenheffing voor 2023 en verder voor 100% kostendekkend in de begroting op te nemen. Wij leggen u binnenkort een aantal scenario's voor met de financiële gevolgen voor onze huishoudens.

Wanneer we de bovenstaande ontwikkelingen samenvatten, dan komen we op het onderstaande effect op de op te stellen begroting 2023:

Noodzakelijke mutaties (basis op orde)				
Bedragen x €1.000,-	Stuctureel	Incidenteel		
Onderhoud Wegen	350	700	1.050	1.400
Onderhoud Civiel	75	150	225	300
Onderhoud Gebouwen	200	400	600	850
Afval	PM	PM	PM	PM
Totaal basis op orde	625	1.250	1.875	2.550

3. Ambities en grote opgaven

Naast de noodzakelijke claims om de basis op orde te brengen uit het vorige hoofdstuk, staan wij ook voor diverse grote opgaven in de komende jaren. Veel van deze opgaven vindt u terug in het coalitieakkoord 'Samen Bouwen'. Wij beseffen dat het gezien de beperkte financiële ruimte in onze meerjarenbegroting niet meevalt om structureel ruimte te vinden voor deze opgaven. Wij stellen u daarom voor deze ambities in programmatische vorm op te pakken en verder uit te werken, zodat een beter zicht ontstaat op de incidentele effecten op korte en de structurele effecten op de langere termijn.

Een aantal mogelijke programma's willen wij in dit hoofdstuk benoemen. Het is echter zeker geen uitputtend overzicht, maar het geeft u wel een beeld van de opgaven die voor ons liggen. Voor een overzicht verwijzen wij u ook graag naar het coalitieakkoord.

De uitwerking van de genoemde opgaven willen we dekken uit de bij de jaarstukken gevormde bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'.

Optimalisering digitale dienstverlening en doorontwikkeling informatievoorziening

In het coalitieakkoord leest u het voornemen om onze digitale dienstverlening te versterken. Hiermee wordt geanticipeerd op de eisen en wensen die inwoners, ondernemers, het rijk en andere belanghebbenden aan de gemeente stelt. Met ondersteuning van technologische ontwikkelingen zullen we, op basis van gegevens(data), diensten verlenen, beleid formuleren, beslissingen nemen en verantwoording afleggen. Een betrouwbare, beschikbare, toegankelijke, veilige en transparante gemeentelijke informatievoorziening is hiervoor noodzakelijk. Bovendien is 'Digitaal' steeds vaker onderdeel of basis van wetgeving. In toenemende mate is wetgeving zelfs primair gericht op het verbeteren van de digitale dienstverlening aan de inwoners. De Omgevingswet, de Wet Open Overheid (WOO) en de Wet Digitale Overheid (WDO) zijn daar voorbeelden van.

De keerzijde hiervan is wel dat we een trend zien dat de kosten voor de informatievoorziening stijgen. Niet alleen de kosten voor hard- en software maar ook voor personeel, beheer, ontwikkeling van digitale vaardigheden, gegevenskwaliteit en informatiebeveiliging. Het gevolg is ook dat het afbreukrisico, wanneer de informatievoorziening hapert of de doorontwikkeling stagneert, steeds groter wordt.

Daarnaast staan we voor de opgave om toe te groeien naar een digitaal en data georiënteerde organisatie.

In het Strategisch Informatie Beleid zijn deze ontwikkelingen vertaald naar doelstellingen, uitgangspunten en een aanpak voor de uitvoering. De nadere uitwerking zal een uitvoeringsagenda opleveren. Deze uitvoeringsagenda vraagt meer financiële armslag. Initieel gaan we uit van een bedrag van € 720.000 (15 euro per inwoner). Of dit voldoende zal zijn, moet blijken uit de verdere uitwerking van de uitvoeringsagenda. Voor nu zal het ons de slagkracht bieden om serieus invulling te geven aan de optimalisatie van de digitale dienstverlening en de doorontwikkeling van de informatievoorziening.

Hogeland Oost (ontwikkeling Eemshaven e.o.)

De Eemshaven is het noordelijk centrum in de productie van (duurzame) energie en kan/zal in de nabije toekomst een belangrijke rol gaan spelen in de waterstofeconomie en de energietransitie van Noord-Nederland als geheel. We hebben een eerste ruimtelijke stap gezet om deze energietransitie en de verduurzaming van de industrie te accommoderen met de keuze voor de uitbreiding van de Eemshaven in de Oostpolder. We zien echter ook dat er nog allerlei ontwikkelingen zijn rondom de energietransitie in het betreffende gebied, zoals de aanlanding van kabels van windparken op zee,

opwek van duurzame energie d.m.v. windmolens en zonnepanelen, inrichtingsvraagstukken rondom de waterstofeconomie (kabels en leidingen, electrolyzers, opslag e.d.). Tegelijkertijd zijn er in het omliggend gebied de nodige uitdagingen, zoals de leefbaarheid in de omliggende kernen, bereikbaarheid en de warmtetransitie.

De ontwikkelingen en uitdagingen spelen zich zowel lokaal, provinciaal als nationaal af. We zien daarom de noodzaak om in een vroeg stadium de samenwerking op te zoeken met provincie, buurgemeenten en andere belangrijke stakeholders om de ontwikkelingen in goede banen te leiden en daarmee ook toekomstige ontwikkelingen mogelijk te blijven maken.

Verder zien we vanuit het Rijk een bovengemiddelde interesse voor de Eemshaven. In de NOVI komt de Eemshaven veelvuldig voor en de afgelopen tijd is de haven landelijk in beeld voor datacenters, een LNG-terminal en extra windparken die mogelijk gaan aanlanden. Dit is op zich een mooie ontwikkeling, maar vraagt ook weer om de regie op de ruimte.

De ontwikkeling van de Eemshaven biedt voor ons, in algemene zin, kansen om de uitdagingen in het omliggende gebied en de gehele gemeente het hoofd te bieden en in brede zin iets te kunnen doen aan de brede welvaart. Een gedegen integrale gebiedsgerichte aanpak is, gezien de vele ruimtelijke claims voor dit gebied, een absolute must.

Het is van belang om de organisatie rondom deze ontwikkelingen gedegen en meerjarig neer te zetten. Dit vraagt om extra inzet van mens en middelen de komende jaren. Voor het opstarten en het draaien van een programma voor deze gebiedsontwikkeling schatten wij de personele kosten op dit moment in op ca. € 500.000 per jaar. Wij willen in 2022 een start maken met het programma. Hiervoor is een startkrediet benodigd van ca. € 40.000. Na de opstart van het programma kan meer in detail worden aangegeven wat de exacte kosten zullen zijn per jaar.

Woningbouw

Eind 2021 is een bestuursopdracht vastgesteld met als doelstelling om op de korte en langere termijn het aanbod van woningen aan te laten sluiten op de (verwachte) vraag, waarbij nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van een dorp/buurt. Daarbij wordt in de uitwerking van de plannen ook rekening gehouden met doelstellingen op het gebied van klimaatadaptatie, mobiliteit en economische ontwikkelingen.

We zien dat alle gemeenten worstelen met te maken keuzes, procedures, personeel en kosten. Daarbij is duidelijk dat we zonder een goede organisatie, die meerjarig wordt ingezet op het woondossier, niet de versnelling kunnen realiseren op het beschikbaar stellen van kavels die we op de langere termijn graag willen zien. Dit vraagt om keuzes in de inzet van mens en middelen en een structurele organisatie middels een woonprogramma. We schatten de personele kosten voor een meerjarig programma op € 400.000 per jaar vanaf 2023. Om een start te kunnen maken in 2022 zal een startkrediet worden gevraagd van € 40.000.

Voor de korte termijn zien we de nodige mogelijkheden om alvast de versnelling te starten, zonder afbreuk te doen aan nog te maken keuzes. De versnelling willen we realiseren door de planvormingsfase voor de Folkerdalocatie in Bedum op te starten en alvast ruimtelijke onderzoeken uit te voeren bij de dorpen Sauwerd, Zuidwolde, Baflo, Eenrum, Uithuizermeeden/Roodeschool, Uithuizen en Adorp voor geschikte uitbreidingslocaties, aansluitend op de bestaande ruimtelijke structuren. Daarnaast willen we alvast onderzoeken of er mogelijkheden zijn om vrijgekomen schoollocaties geschikt te maken als ontwikkellocaties. Voor de coördinatie op deze versnellingsacties willen we gebruik maken van de flexpool die de provincie beschikbaar heeft en daarnaast bestaande budgetten inzetten ter financiering van de onderzoeken (reserve Krimp en Leefbaarheid).

Verbinding landelijk gebied

Voor de verbinding van ons landelijk gebied willen we een kwartiermaker aanstellen. Deze kwartiermaker zal ons het komende jaar helpen om verbindende mogelijkheden inzichtelijk te maken en ons ambitieniveau te helpen bepalen. Het gaat om de verbinding van ons buitengebied met onze dorpen, op het vlak van de ruimtelijke inrichting, duurzame ontwikkeling, recreatie en toerisme en samenleving. Bijvoorbeeld: hoe kunnen we het landelijke gebied en de dorpen nog beter op elkaar laten aansluiten, hoe kunnen we de duurzame ontwikkeling van ons landelijke gebied versnellen, waar is er plek om te recreëren en waar missen we dat nog, hoe zijn wandelpaden met elkaar verbonden en waar zien we kansen om dit te verbeteren, welke samenwerkingsinitiatieven kunnen we inzetten om het leefklimaat én de biodiversiteit verder te optimaliseren, hoe bevorderen we nog meer de lokale productie en consumptie etc. We willen dit doen met de gebruikers van ons gebied (dus inwoners én ondernemers). De hiermee gepaard gaande kosten schatten we in op ca. €100.000. Incidentele dekking kan plaatsvinden uit de bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'.

Verbinding Cultuur en Sociaal Domein

We willen meer aandacht besteden aan de maatschappelijke meerwaarde van de bibliotheek, Kunst & Cultuur en de verbinding met het Sociaal Domein. Cultuur kan een positieve bijdrage leveren aan de oplossing van maatschappelijke problemen. Zoals beschreven in de Cultuurvisie 'Groots in kleinschaligheid 2020-2023' speelt cultuur een grote rol in de mate van ieders betrokkenheid in de samenleving. Cultuur werkt verbindend. Het is daarom zeer geschikt om in te zetten binnen het Sociaal Domein.

Inzet van Cultuur, voorafgaand aan het professionele zorgaanbod, zorgt voor het vergroten van de zelfredzaamheid en het versterken van de zorg voor elkaar. Zo kan cultuur mentaal versterken (zoals bij aardbevingsproblematiek, bij eenzaamheid onder ouderen of trauma's bij statushouders), de sociale cohesie versterken, sociale verschillen verkleinen en vroegtijdige jeugdproblematiek signaleren.

De vier bibliotheken in onze gemeente transformeren volop van een uitleenvoorziening naar een waarde vrije openbare en laagdrempelige voorziening voor alle groepen in de maatschappij, zoals jeugd, senioren, laaggeletterden, oudkomers en nieuwkomers. De maatschappelijk educatieve bibliotheek ondersteunt inwoners om op eigen kracht deel te kunnen nemen aan de samenleving. Hiermee worden de bibliotheken meer verbonden met het sociaal domein, waarbij de organisatie van vraaggerichte activiteiten preventief bijdragen aan het welzijn van de inwoners.

We gaan in gesprek met betrokken partijen over hoe we de voorzieningen gaan intensiveren en komen hier bij de begroting 2023 op terug. De kosten worden op dit moment geschat op ca. € 250.000 per jaar voor de komende periode.

Mobiliteitsvisie

In de voorjaarsnota/eerste bestuursrapportage hebt u kunnen lezen dat wij in het kader van de mobiliteitsvisie incidenteel middelen hebben aangevraagd voor rapportages, inventarisaties en notities. Dit betreft drie hoofdthema's. Te weten: Organisatie rondom verkeer in Het Hogeland, Leefbare en bereikbare gemeente, Duurzame en gezonde gemeente en een Sociale en Verkeersveilige gemeente. Voor uitvoering zal ook een beslag gedaan worden op (incidentele) middelen.

Waddenkust

Onze kustlijn is een belangrijk element in ons landschap. Voor, op en achter deze kustlijn bevindt zich veel bedrijvigheid. Sommige bedrijvigheid gaat vanzelf, andere moet een handje geholpen worden. Vaak hebben we hierin een minimale rol en soms hebben we hierin een regierol.

Grote projecten zoals de verhoging van de zeedijk en daarmee het versterken van onze kust, het tegengaan van verziltingsproblematiek, de ontwikkelingen rondom de haven van Noordpolderzijl (de kleinste zeehaven ter wereld) vragen van ons een actieve houding en maximale regie.

Maar ook andere ontwikkelingen en kenmerken zijn ontzettend belangrijk voor ons gebied. Denk hierbij onder andere aan de vele recreatieve en toeristische ontwikkelingen die er plaatsvinden, het grote aantal boerenbedrijven dat het land tot aan de kwelders bewerkt, beheert en beschermt, de enorme verscheidenheid aan flora en fauna op de grens van zee en land (en de bescherming daarvan).

Wij zijn ontzettend trots op onze Waddenkust en haar bedrijvigheid.

We weten dat we nauw met elkaar, onze inwoners en andere partners moeten samenwerken om deze prachtige eigenschappen van ons land te behouden. De veranderende maatschappij en het veranderende klimaat zullen van ons het uiterste vragen om bovenstaande elementen met elkaar te (blijven) verbinden en te ontwikkelen op een duurzame, toekomstbestendige en respectvolle manier.

In deze samenwerking en verbinding willen we antwoorden krijgen op grote vragen zoals: Hoe houden we onze grens tussen water en land op orde? Hoe houden we droge voeten terwijl we verstandig omgaan met het water? Hoe versterken we onze flora en fauna in dit gebied? Hoe kunnen we onze landschapsbeheerders ondersteunen en stimuleren om nog verder te verduurzamen? Hoe houden we de recreatieve en toeristische waarde van het gebied sterk terwijl we ook de rust en de ruimte van het gebied respecteren?

De komende periode zullen we aan de slag gaan met deze opgave. U zult een nadere concretiseringsslag van deze opgave terugvinden in de begroting 2023.

Samenvattend

Wanneer wij de bovenstaande opgaven samenvatten, dan komen wij op de onderstaande inschatting van de kosten. Zoals in dit hoofdstuk aangegeven, stellen wij voor dit programmatisch aan te pakken en voor de komende jaren te dekken uit de genoemde bestemmingsreserve. Voorstellen voor de uitvoering van de programma's en de bijbehorende dekking zullen aan u worden voorgelegd. De plannen kunnen zodoende worden geconcretiseerd, waarmee de incidentele en structurele effecten ook scherper worden en op termijn in onze begroting kunnen worden verwerkt.

Opgaven 2022-2026		
Bedragen x €1.000,-	Incidenteel	Jaarlijks
Ontwikkeling Hogeland Oost		500
Woningbouw opgave		400
Optimalisering Digitale dienstverlening	720	
Verbinding landelijk gebied	100	
Verbinding Cultuur en Sociaal Domein		250
Mobiliteitsvisie	PM	PM
Waddenkust	PM	PM
Totaal opgaven	820	1.150

Wij stellen voor de benodigde middelen voor de onderwerpen in dit hoofdstuk programmatisch aan te pakken en te dekken uit de bij de jaarrekening 2021 gevormde bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'.

4. Overige ontwikkelingen

In de voorgaande hoofdstukken zag u een aantal noodzakelijke budgettaire claims in de uitvoering van onze gemeentelijke taken en een weergave van verschillende grote opgaven. In dit hoofdstuk schetsen wij verschillende ontwikkelingen die we weliswaar niet als opgave bestempelen, maar die wel van significante invloed zijn op ons financieel perspectief.

(Tijdelijke) Woningen

In het hoofdstuk over de grote opgaven maakten we melding van de versnelling van de woningbouwopgave. Voor de korte termijn onderzoeken we ook de mogelijkheden voor tijdelijke huisvesting. Daarbij kijken we naar tijdelijke huisvesting voor werknemers van buiten Nederland, maar ook kijken we of en hoe we kunnen voorzien in de huisvesting van statushouders en vluchtelingen.

De afgelopen maanden zijn we in onze gemeente geconfronteerd met de opvang van evacuees uit Afghanistan, vluchtelingen uit de Oekraïne en zijn we – gezien de onhoudbare situatie in Ter Apel – gevraagd om meer en sneller huisvesting voor statushouders te organiseren. Behalve semi-permanente tijdelijke huisvesting voor deze doelgroepen, ontstaat er op korte en middellange termijn ook extra vraag naar sociale huur, bovenop de vraag die er al is, bijvoorbeeld van onze jonge inwoners. In het licht van de totale woningbouwopgave, zoals in het vorige hoofdstuk genoemd, zullen we hier ook samen met onze partners, zoals de woningbouwcorporaties, tijd, geld en ruimte voor moeten vinden.

Vooralsnog gaan we er vanuit dat we voor de huisvesting van statushouders en vluchtelingen worden gecompenseerd door Rijk en/of COA.

Mutatie begroting: PM

Continuering subsidie St. Ondernemersfonds Het Hogeland

De huidige regeling met betrekking tot het ondernemersfonds heeft een looptijd tot en met 2023. Financieel gezien is deze regeling gedekt tot en met begrotingsjaar 2025. Het voorstel is om deze regeling structureel door te trekken, ook voor de jaren na 2025. Het is ons voornemen om de bijdrage aan de stichting Ondernemersfonds vast te zetten op € 500.000 per jaar. Dit betekent dat de begroting een structurele uitzetting laat zien van € 90.000 in 2024 en 2025 en € 200.000 vanaf 2026.

Voortzetten samenwerking met Economic Board Groningen (EBG)

Bij de doorstart van de EBG heeft ons college besloten voor 2021 een bedrag van € 90.000 te begroten voor opdrachtfinanciering. Voor 2022 is er een inspanningsverplichting voor opdrachtverlening van € 80.000. Deze middelen zijn opgenomen in de begroting 2022. Wij stellen voor de samenwerking met de EBG blijvend vorm te geven en hiervoor jaarlijks een bedrag van €90.000 op te nemen.

Mutatie begroting: € 290.000 structureel nadeel

Wij stellen voor de meerjarig benodigde aanvullende middelen voor het ondernemersfonds (incl. EBG) bij de begroting 2023 te ramen.

Beheer en doorontwikkeling archief

De afgelopen drie jaar (2019-2021) was aan informatiebeheer jaarlijks een budget van € 200.000 toegekend voor beheer en doorontwikkeling van de analoge en digitale archieven van de gemeente

Het Hogeland. Het budget in 2021 is niet volledig uitgegeven en het restantbudget is overgeheveld naar een volgend jaar, waardoor voor 2022 geen nieuw budget is aangevraagd.

Projecten en werkzaamheden die hiermee bekostigd zijn waren onder andere de digitalisering van de diverse bouwarchieven, verbetertrajecten met betrekking tot het zaakgericht werken in Decos Join, het faciliteren van een goede klimaatbeheersing in de diverse archiefruimten en de inhuur van tijdelijke capaciteit om achterstanden weg te werken.

Voor de komende jaren is nog steeds budget nodig om hiermee door te gaan. De bouwarchieven zijn nog niet in zijn geheel gedigitaliseerd en er staan nog nieuwe digitaliseringsprojecten in de planning, zoals de archieven van burgerzaken en diverse series uit het sociaal domein. Daarnaast is er een oplossing nodig voor langdurige digitale bewaring van archieven, het zgn. 'E-depot'. Ook de doorontwikkeling van het zaakgericht werken en de diverse koppelingen met andere applicaties staan in de planning voor de komende jaren. Voor de fysieke archieven geldt dat we de komende jaren door de verkoop van de locatie Bedum meer archief buitenshuis moeten plaatsen, dit brengt ook extra kosten met zich mee.

Om aan bovenstaande te kunnen blijven voldoen, is voor de jaren 2023 -2025 een incidenteel budget nodig van € 130.000 per jaar. Hierbij de kanttekening dat de precieze kosten van een E-Depot op dit moment nog niet bekend zijn.

Mutatie begroting: € 130.000 incidenteel nadeel (2023-2025)

Wij stellen voor de benodigde incidentele middelen op te nemen in de begroting 2023. Zoals gebruikelijk zullen deze incidentele kosten worden gedekt uit de Algemene Reserve.

Tijdelijke huisvesting IBOR

In het implementatieplan "Positionering en centralisering Beheer en Onderhoud gemeente Het Hogeland" daterend van juli 2020 wordt ingegaan op de huisvesting van IBOR (Integraal Beheer Openbare Ruimte, i.c. de samenvoeging van de teams van Infra en Beheer en Onderhoud). Aangegeven is dat de locatie in Winsum met dependances in Bedum en Uithuizen en zo nodig Leens wordt aangewezen als beoogde centrale locatie in wording. Voor de korte termijn (komende 5 jaar) is het noodzakelijk dat de huisvesting voor IBOR snel gedeeltelijk gecentraliseerd wordt. Dit om de onderlinge samenwerking en integraliteit tussen teamcoaches, voormannen, beheerders en het bedrijfsbureau te bevorderen. Het onderdeel B&O van IBOR werkt op dit moment vanuit vijf locaties. Bouwkundig verkeert de locatie Wehe-den Hoorn in een slechte staat. Door het plaatsen van tijdelijke units in Winsum kan aan de vraag om gedeeltelijke noodzakelijke centralisering voldaan worden.

De huidige huisvesting in Wehe-den Hoorn is gedateerd en voldoet niet aan de eisen die aan werkplekken worden gesteld. Het pand is dusdanig verouderd dat het op niveau brengen onevenredig veel geld zou kosten. Daarnaast zou een meer centraal gelegen vestigingsplaats de voorkeur genieten. Daarom is in eerste instantie gekeken naar ruimte op bedrijventerrein Het Aanleg in Winsum.

De plannen voor de tijdelijke huisvesting omvatten het huren van containers voor de komende vijf jaar. Deze vijf jaar kunnen dan gebruikt worden om een definitief huisvestingsplan voor IBOR uit te werken. De kosten die gemoeid zijn met het huren van de containers zijn € 130.000 euro per jaar. Eenmalig moet er een bedrag worden gereserveerd van € 82.500 om de units te plaatsen en ICT-faciliteiten voor te bereiden.

Mutatie structureel (voor 5 jaar) € 130.000 nadeel

Mutatie incidenteel € 82.500 nadeel

Naast de genoemde kosten zullen er ook een aantal investeringen noodzakelijk zijn. Deze vindt u in het onderdeel investeringen van deze nota.

Wij stellen voor de benodigde middelen voor de tijdelijke huisvesting van IBOR op te nemen in de begroting 2023.

De Tirrel

In februari 2022 hebben wij u door middel van een memo op de hoogte gebracht van de actuele financiële stand van zaken met betrekking tot de bouw van De Tirrel. In dat memo is verwoord welke overschrijdingen op dat moment “hard” waren. Het betreft overschrijdingen die deels met de uitvoering van het project zelf te maken hebben (actueel saldo van meer- en minderwerk), deels met de dekking van de financiering van het project (de NAM-bijdrage) en deels met de fiscaliteit van het project (kostprijsverhogende btw). Wij hebben u in februari nog niet gevraagd om extra financiële middelen beschikbaar te stellen, omdat daarmee gewacht wordt totdat ten aanzien van verschillende ontwikkelingen duidelijk is welke kant ze opgaan. Naar verwachting bestaat hierover in het najaar meer definitieve duidelijkheid. Dan nadert de bouw ook zijn voltooiing. Momenteel schatten wij het tekort van het investeringskrediet tussen de € 2 en 3 miljoen.

Separaat daarvan is aangegeven dat betreffende de dekking van de jaarlijkse kosten voor beheer en exploitatie van De Tirrel een apart voorstel aan u zal worden voorgelegd. Ook daarover ontstaat medio dit jaar meer duidelijkheid. Dit zowel voor de incidentele kosten voor de implementatie, de structurele bijdrage in de exploitatie als voor de structurele beheerkosten voor de openbare ruimte. Vooralsnog ramen we zowel de mutatie op het investeringskrediet als de exploitatie als PM.

Mutatie begroting: PM (zowel investeringskrediet als exploitatie)

Personeelskosten

In aanvulling op het gevraagde personele budget in de bestuursrapportage, denken wij dat het noodzakelijk is op een aantal terreinen extra formatie in te zetten, teneinde bestaande knelpunten op te kunnen lossen. Hieronder ziet u een aantal personele claims nader toegelicht.

OOV

Om knelpunten bij OOV op te lossen is structurele uitbreiding van de formatie noodzakelijk. De huidige omvang van 2,8 fte is onvoldoende om de incidentele en structurele taken uit te voeren. Een belangrijk deel van deze formatie moet worden ingezet bij werk dat niet planbaar of voorspelbaar is. De meer structurele en reguliere taken komen daarmee serieus onder druk te staan. Beperkte uitbreiding bij de ondersteunende medewerker en toevoeging van een extra OOV-adviseur geeft de noodzakelijke ruimte om reguliere, regisserende en beleidsmatige taken beter te kunnen vervullen. In aanvulling op de tijdelijke uitbreiding wordt daarom gevraagd om structurele uitbreiding van de formatie met 0,2 fte voor de functie van OOV-medewerker per 1-1-2023. Daarnaast wordt gevraagd om structurele formatie vanaf 1-7-2022 van een OOV-adviseur. Dit sluit dan aan op de tijdelijke inhuur van een OOV-adviseur.

Mutatie begroting: € 100.000 structureel nadeel

Contractmanagement

Het Hogeland wil werk maken van professioneel contractmanagement. Samen met professionele inkooptrajecten komt de gemeente op die manier in control als het gaat om de inzet van externe partners, dienstverleners en leveranciers bij het realiseren van de politiek-bestuurlijke doelstellingen van de gemeente. De professionalisering krijgt vorm door contractmanagers te werven en door een

contractmanagement-programma op te zetten. Op die manier wordt de brede organisatie meegenomen in deze professionaliseringsslag. In de afgelopen periode is een eerste stap gezet met het aantrekken van een eerste contractmanager voor het Sociaal domein. Om de ambitie verder waar te maken heeft het DT de noodzaak voor verdere uitbreiding van de formatie onderschreven. Daarom wordt een uitbreiding gevraagd van 1,5 fte, waarbij een deel van deze formatie wordt ingevuld door een coördinerende functionaris.

Mutatie begroting: € 150.000 structureel nadeel

Extra FTE-knelpunten Recreatie & Duurzaamheid

Knelpunten Recreatie & Duurzaamheid (betreft personele inzet recreatievaart en duurzame mobiliteit. Binnen de organisatie is er een aantal taken dat wel aandacht behoeft maar waarvan geconstateerd is dat dat niet belegd is binnen een team. Met andere woorden die taken zijn tussen "wal en schip" geraakt na de herindeling. Deze taken betreffen zowel beleidsmatige werkzaamheden als meer uitvoerende (beheersmatige en onderhoudsmatige) werkzaamheden aangaande waterrecreatie en mobiliteit. Het gaat dan om taken als: Integrale laadvisie, plaatsing en onderhoud laadpalen, ligplaatsen, verhuur steigers, contacten derden en andere overheden m.b.t. waterzaken/-taken en overige waterzaken. Het is wenselijk dat deze taken wel worden uitgevoerd en hier personele capaciteit op wordt ingezet.

Mutatie: € 90.000,- structureel nadeel

Sport en Cultuur/P&C

Naast de bovenstaande functies, hebben we een inventarisatie gemaakt van taken die versterking behoeven maar die nog niet zijn uitgewerkt in een specifieke functie. Dit betreft de onderdelen Sport en Cultuur en P&C. Daarbij heeft de claim voor Sport en Cultuur te maken met de ambitie voor de komende jaren, waaronder een evaluatie van ons sportbeleid. De claim voor P&C moet een bijdrage leveren aan de beheersing van de werklust die samenhangt met de huidige ambities ten aanzien van control, waaronder de te plegen inzet op werkzaamheden samenhangend met de rechtmatigheidsverklaring en de fors toegenomen hoeveelheid aan (NPG) projecten.

Deze claims begroten we, in afwachting van een nadere uitwerking c.q. onderbouwing, als stelpost. Gespecificeerd levert dat het volgende beeld op:

- Sport en cultuur	€ 150.000
- P&C	€ 100.000

Mutatie begroting: € 250.000 structureel nadeel (vanaf 2023)

Wij stellen voor bij de opstelling van de begroting 2023 de bovenstaande personele lasten op te nemen.

Overige ontwikkelingen

Naast de hierboven genoemde ontwikkelingen en voorgestelde uitgangspunten, zien wij nog de volgende, ietwat minder ingrijpende ontwikkelingen die inhoudelijk en financieel ook een plaats moeten krijgen in de begroting 2023 en die we graag nu met u willen delen.

Groenbeheer

Enige tijd terug heeft u het groenbeleidsplan vastgesteld. Bij de vaststelling van dit plan heeft u alleen incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het achterstallig onderhoud. Uitvoering en uitwerking van dit beleid vraagt echter ook extra structurele middelen. U ziet hieronder een aantal ontwikkelingen waarvoor wij aanvullende structurele middelen willen opnemen in de begroting.

Vrijwilligerswerk groen

Het groenbeleid stelt dat met vrijwilligers een plus mogelijk is. Enerzijds geeft dit een hoger kwaliteitsniveau, anderzijds door projecten op te pakken waar we zelf onvoldoende tijd of middelen voor hebben. Recent is, om meer vorm en richting te geven aan de inzet van vrijwilligers, een groen vrijwilligersmarkt georganiseerd. Vrijwilligers kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd met gereedschap en instructie. In 2022 worden kosten nog betaald uit het budget incidenteel groenonderhoud (€ 430.000). Om dit structureel te borgen is jaarlijks € 15.000 extra nodig.

Groenbeleid; biodiversiteit vergroten

Het groenbeleid bevat de nodige ambitie om biodiversiteit te vergroten. Nu wordt voornamelijk gebruik gemaakt van natuurlijke momenten om daar extra invulling aan te kunnen geven, bijvoorbeeld in combinatie met omvorming van groen. Dat betekent dat de biodiversiteit maar heel geleidelijk zal toenemen. We zien tegelijkertijd wel mogelijkheden om bij beheer van bermen en gazons meer in te zetten op biodiversiteit. Maatschappelijk is daar ook draagkracht voor. Dit vraagt enerzijds voorbereiding, zoals inventarisatie van mogelijkheden en opleiding, anderzijds andere werkmethoden en materieel. Dit vraagt ca. € 50.000 per jaar.

Groenbeleid; groen/ boomstructuren versterken

Groenbeleid bevat onder meer ambitie om groen/ boomstructuren te versterken. Zowel landschap, recreatie, klimaat, biodiversiteit etc. zijn daarbij gebaat. Tegelijk zijn er ook landelijke en provinciale doelstellingen. In combinatie met subsidieregelingen zijn daarvoor kansen. Meestal is er in deze regelingen een voorwaarde van cofinanciering. Bestaande budgetten zijn echter bedoeld voor regulier beheer en onderhoud van bestaand areaal. Tegelijk ontbreekt het aan tijd voor zowel voorbereiding als uitvoering. Daarom willen we € 40.000 in de begroting 2023 opnemen om deze kansen te kunnen benutten.

Mutatie: € 105.000 structureel nadeel

Uitvoering Roekenbeheerplan

De gemeente heeft overlast van roeken. Om in beeld brengen wat de problematiek van roekenoverlast precies is en scenario's voor aanpak te verkennen zijn middelen benodigd. Inschatting is dat het aanpakken van Roekenoverlast € 30.000 euro per jaar kost.

Mutatie: € 30.000 euro structureel nadeel

Pilot coördinator informele zorg

Op dit moment loopt de pilot coördinator informele zorg, waarbij een coördinator via mensenwerk Hogeland wordt ingehuurd. Deze pilot is zeer succesvol. Wij willen graag het contract nog met 1 jaar verlengen, dus voor 2023. Dit kan binnen de overeenkomst. Het past ook goed binnen het conceptbeleidsplan sociaal domein en het koersdocument sociaal domein.

Mutatie: € 50.000 incidenteel nadeel (2023)

Kleedaccommodatie Uithuizen

Stichting Buitensport Accommodaties Uithuizen heeft, vanwege het ontbreken van financiële middelen, zichzelf opgeheven waardoor het accommodatiegebouw met achterstallig onderhoud in eigendom van de gemeente komt. Zo is er sprake van achterstallig onderhoud dat moeten worden opgelost en moet het onderhoud op weer aanvaardbaar niveau worden gebracht, dit zijn incidentele kosten. Daarnaast is er budget nodig voor de structurele kosten zoals; nutsvoorzieningen, schoonmaak en de meerjarenonderhoudsplanung.

Mutatie: € 50.000 euro incidenteel nadeel - € 43.500 euro structureel nadeel

Wij stellen voor de benodigde middelen voor de bovenstaande 'Overige ontwikkelingen' op te nemen in de begroting 2023.

Wanneer we de bovenstaande voorstellen samenvatten, dan komen we op het onderstaande overzicht. Hierbij zijn ook de kapitaallasten van de investeringen uit het volgende hoofdstuk meegenomen.

Overige voorstellen		
<i>Bedragen x €1.000,-</i>	Stuctureel	Incidenteel
Ondernemersfonds/EBG	290	
Personele versterking	590	
Tijdelijke huisvesting IBOR	153	83
Overige ontwikkelingen/wensen (incl kap. Lasten)	407	94
Totaal ontwikkelingen/wensen	1.440	176

5. Investeringsen

Naast de ontwikkelingen, die zijn opgenomen in de voorgaande hoofdstukken, zijn er ook verschillende (vervangings)investeringsen die wij in de begroting 2023 op zouden willen nemen. Wanneer u hiermee instemt, dan worden deze (vervangings)investeringsen opgenomen op de investeringslijsten van de begroting 2023.

Accommodatie SV Bedum

Conform het amendement van uw raad van 14 april 2021 hebben wij het afgelopen jaar samen met het bestuur van SV Bedum een constructief traject doorlopen om helder te krijgen welke investering noodzakelijk is voor een duurzame en toekomstbestendige accommodatie passend bij de omvang van de vereniging. Momenteel wordt gewerkt aan het afronden van het definitieve programma van eisen. Daarnaast bevinden de gesprekken over privatisering van een deel van de accommodatie zich in een afrondende fase. Inmiddels heeft de ledenvergadering van SV Bedum besloten om financiële middelen beschikbaar te stellen, waarmee privatisering mogelijk is gemaakt.

Kort na de zomervakantie wordt een voorstel aan uw raad voorgelegd om een aanvullend krediet beschikbaar te stellen om de bouw van een nieuwe accommodatie voor SV Bedum mogelijk te maken en om de omliggende openbare ruimte verkeersveilig en klimaatbestending in te richten.

Mutatie krediet: PM

Toekomstige huisvesting

De huidige huisvesting van de organisatie van Het Hogeland is nog een gevolg van het herindelingsproces van de voormalige gemeenten Bedum, De Marne, Eemsmond en Winsum naar de nieuwe gemeente Het Hogeland per 1 januari 2019. Alle medewerkers zijn momenteel verdeeld over meerdere gebouwen. Verder heeft uw raad reeds besloten tot de verkoop van het voormalige gemeentehuis te Bedum. Dit betekent interne verhuizingen. Deze huisvestingssituatie is niet optimaal.

Met het oog op een efficiënte huisvesting van de organisatie heeft het college eind 2019 de bestuursopdracht 'Verkenning huisvestingsconcept Het Hogeland' vastgesteld. Begin 2021 heeft de projectgroep 'Huisvestingsconcept' een tussenrapportage opgeleverd. Naar aanleiding van deze tussenrapportage heeft ons college aan de projectgroep de opdracht gegeven een scenariostudie uit te voeren naar de volgende drie scenario's:

- Scenario 1: efficiënt en doelmatig (terug naar twee locaties)
- Scenario 2: centraal en doelmatig (vestiging in één van de bestaande locaties)
- Scenario 3: centraal en hoogwaardig (volledige nieuwbouw)

Uw raad heeft medio 2021 de kaders voor deze scenariostudie vastgesteld. Als onderligger voor de scenariostudie hebben wij begin 2022 de notitie 'Bouwstenen voor huisvesting' vastgesteld. Hierin is omschreven vanuit welke visie en ambitie de drie scenario's nader worden uitgewerkt. Op basis van de kaders van de raad en de bouwstenen van het college heeft de projectgroep begin 2022 een scenariostudie opgeleverd.

Wij zijn voornemens u in 2022 een voorstel te doen welk scenario uit de scenariostudie de voorkeur heeft bij de verdere uitwerking van de toekomstige huisvesting van de gemeente Het Hogeland.

Mutatie krediet PM

Infrastructuur huisvesting IBOR

Voor de tijdelijke huisvesting IBOR moet de infrastructuur worden aangepast. Er moet een nieuwe weg worden aangelegd, parkeerplaatsen moeten worden gevormd en de bestrating moet worden aangepast.

Mutatie krediet € 65.000 nadeel (kapitaallast: € 2.600)

Voor de tijdelijke huisvesting IBOR worden kale containers geleverd. Deze containers moeten worden ingericht voor 35 werkplekken met meubilair. De kosten per werkplek bedragen ongeveer € 2.600,-.

Mutatie krediet € 93.000 nadeel (kapitaallast €20.000)

Toplaag kunstgras hockeyveld Bedum

Uit een extern onderzoek is gebleken dat de toplaag van het kunstgrashockeyveld in Bedum vervangen moet worden. De huidige toplaag is aangelegd in 2008 en bereikt daarmee een levensduur van 15 jaar.

De verwachte kosten voor vervanging van de toplaag bedragen € 400.000. Wij stellen voor dit investeringskrediet op te nemen in de begroting 2023.

Mutatie: Krediet € 400.000

Hieronder de gewenste investeringen in Industrie & Diensten (Ability). Uiteraard zijn deze investeringen afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden voor de toekomst van ons WSW-bedrijf. Wanneer we het bedrijf in de huidige vorm doorzetten, dan zullen deze vervangingsinvesteringen noodzakelijk zijn. Vooralsnog stellen wij voor de kapitaallasten mee te nemen in het financieel perspectief, maar ze pas beschikbaar te stellen op het moment dat de toekomstige vorm van het bedrijf concreter wordt.

2023 - Vervanging walsmachine Werkplein Ability - Industrie en Diensten

Voor de afdeling metaal moet de walsmachine in 2023 worden vervangen. Er zijn geen onderdelen meer verkrijgbaar en de software kan niet meer worden geüpdatet. Het bouwjaar van de huidige machine is 1993.

Mutatie: Krediet € 50.000

2023 - Vervanging vrachtwagen/ bakwagen Werkplein Ability - Industrie en Diensten

Voor de afdeling magazijn zal in 2023 de vrachtwagen/ bakwagen moeten worden vervangen. De huidige wagen heeft als bouwjaar 2010 met een stand van 440.000 km.

Mutatie: Krediet € 60.000

2023 - Aanschaf schaaf/frees machine Werkplein Ability - Industrie en Diensten

De afdeling hout wil in 2023 een vierzijdige schaaf/freesmachine met rotaplan aanschaffen om meer en passende werkzaamheden voor de doelgroepen te kunnen realiseren. Hierdoor wordt men minder afhankelijk van werksoorten en hoeven enkele andere machines niet vervangen te worden.

Mutatie: Krediet € 45.000

2024 - Vervanging heftruck Werkplein Ability - Industrie en Diensten

In 2024 zal de 3 ton heftruck van de afdeling magazijn moeten worden vervangen. De machine is dagelijks in gebruik en aan vervanging toe. Bouwjaar is 2013.

Mutatie: Krediet € 45.000

2024 - Vervanging kleine bakwagen/ busje Werkplein Ability - Industrie en Diensten

In 2024 zal de kleine bakwagen (busje) van de afdeling magazijn moeten worden vervangen. De km stand bedraagt nu 118.00 km en is aangeschaft in 2014.

Mutatie: Krediet € 35.000

2024 - Vervanging freesmachine Werkplein Ability - Industrie en Diensten

Voor de afdeling hout zal de CNC-freesmachine in 2024 moeten worden vervangen. De machine krijgt steeds meer onkosten voor onderhoud en stamt uit 2007.

Mutatie: Krediet € 150.000

2024 - Aanschaf zaagautomaat Werkplein Ability - Industrie en Diensten

De afdeling metaal wil in 2024 een zaagautomaat aanschaffen. Een dergelijke machine kan veel meer dan de huidige machine. Het vervangt veel repeterend handwerk en zorgt voor maatvastе bewerkingen. Aanschaf maakt vervanging van de huidige machine niet meer nodig.

Mutatie: Krediet € 80.000

Tweede ontsluiting Lauwersoog

Door de stijging van de bouwkosten is de tweede ontsluitingsweg bij Lauwersoog fors duurder geworden. De kosten van de diverse bouwmaterialen liggen op een hoger prijsniveau als gevolg van de economische ontwikkelingen in de wereld. Het is van belang te onderkennen dat er nog meer prijsstijging zou kunnen plaatsvinden. De tweede ontsluiting wordt namelijk pas in 2023 aangelegd. Wij informeren u op het moment dat concreter is welk extra krediet benodigd is.

Mutatie: PM

6. Taakstellingen

In het coalitieprogramma is opgenomen dat we ook de taakstellingen tegen het licht gaan houden. Dat hebben we gedaan door te kijken naar externe ontwikkelingen en beperkingen, die van invloed zijn op de taakstelling. Zo hebben we bijvoorbeeld taakstellingen verlaagd in het geval er extra rijksmiddelen beschikbaar zijn gekomen.

In onderstaand overzicht is weergegeven welke taakstellingen nog zijn opgenomen in de begroting. Per onderdeel zullen we ze nog kort toelichten en een voorstel doen hoe we de taakstelling op zullen nemen in de begroting 2023.

Taakstellingen (x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Jeugdzorg					
- beheersmaatregelen	1.443	1.887	1.771	1.940	1.940
- maatregelen Rijk met fin. consequenties	525	917	1.136	1.398	1.398
- woonplaatsbeginsel/voogdij 18+	439	439	439	439	439
Bijzondere bijstand		350	350	350	350
Personeel					
- Reiskosten woon/werk ambtenaren	200	200	200	200	200
- personeel oud	276	576	576	576	576
- personeel nieuw	357	357	357	357	357
Efficiency	224	197	197	197	197
Inkoop	333	333	333	333	333
Verbonden partijen	120	120	120	120	120
Sportaccommodaties	100	100	100	100	100
Totaal	4.017	5.476	5.579	6.010	6.010

Jeugdzorg

Op het terrein van de Jeugdzorg hebben we een aantal taakstellingen in de begroting opgenomen. Deze taakstellingen zijn:

- Beheersmaatregelen Jeugdzorg: € 1,3 miljoen (netto, bruto € 1,9 miljoen);
- Korting door het rijk op middelen Jeugdzorg oplopend naar € 1,4 miljoen (in 2025);
- Woonplaatsbeginsel/voogdij 18+

In de voorjaarsnota hebben we al aangegeven dat de meicirculaire mogelijk van invloed kan zijn op deze taakstelling. In de circulaire zijn inderdaad ook extra middelen voor 2023 beschikbaar gekomen voor jeugdzorg. Deze extra middelen brengen we in mindering op de taakstelling die samenhangt met de hervormingsagenda van het rijk.

Wij stellen voor de extra middelen voor 2023 in te zetten ter dekking van deze stelpost. Hiermee komt de jaarschijf 2023 'maatregelen met fin. consequenties, ter hoogte van € 917.395, te vervallen.

Bijzondere bijstand

In de begroting 2022 is een overschot op de BUIG voorzien. Bij vaststelling van de begroting is besloten om het voordeel in te zetten voor de taakstelling bijzondere bijstand, jaarschijf 2022. Daarmee hebben we tijd gekocht om de maatregelen uit te werken om deze taakstelling te kunnen realiseren. Aan deze uitwerking wordt nog gewerkt.

Wij stellen voor deze taakstelling te handhaven.

Personeel

De taakstelling op personeel bestaat uit twee onderdelen. De eerste betreft de oorspronkelijke taakstelling waarbij het doel is de personele lasten terug te brengen tot het niveau van 1 januari 2019. Dit uiteraard met uitzondering van taakmutaties en CAO ontwikkelingen. Voor dit deel van de taakstelling is een plan gemaakt voor de invulling.

Het tweede deel van de taakstelling komt voort uit een tweetal mutaties in de afgelopen jaren. Zo is er besloten tot een reiskostenregeling voor de WSW medewerkers en is het ziektevervangingsbudget structureel verhoogd. Afsproken is dat we beide budgetverhogingen proberen op te lossen binnen de beschikbare personele budgetten.

In de eerste bestuursrapportage is de laatste stand van zaken weergegeven met betrekking tot invulling van deze taakstelling. Voor de kadernota en begroting 2023 hebben wij tot op heden geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen daarom voor deze taakstellingen te handhaven in de begroting 2023.

Wij stellen voor deze taakstelling te handhaven.

Efficiency

De taakstelling op efficiency kan gerealiseerd worden op het moment dat het gemeentehuis van Bedum is verkocht. Wij gaan er nog steeds vanuit dat dit in 2023 zal worden geëffectueerd.

Wij stellen voor deze taakstelling te handhaven.

Inkoop

De afgelopen jaren zijn met regelmaat kleinere inkoopvoordelen in mindering gebracht op deze taakstelling. In de praktijk zien we dat bij nieuwe aanbestedingen er vaak sprake is van 'minder meer' qua kosten. Zeker gezien de economische ontwikkelingen van de laatste tijd. Besparingen op de bestaande budgetten door aanbestedingen wordt daarmee steeds lastiger. Om toch invulling te geven aan deze taakstelling stellen we voor deze in mindering te brengen op de stelpost prijscompensatie. Opgemerkt moet worden dat het risico op een tekort aan dekking voor kostprijsstijgingen groeit.

Wij stellen voor deze taakstelling structureel in mindering te brengen op de stelpost voor prijscompensatie.

Verbonden partijen

De stelpost voor verbonden partijen is opgenomen om verbonden partijen ertoe te bewegen bij te dragen in de financieel lastige positie van gemeenten. In de praktijk blijkt het ingewikkeld om alle deelnemers in een verbonden partij gelijk gestemd te krijgen als het gaat over het bijdragen aan de verbonden partij. Ook onze toezichthouder heeft de vinger gelegd bij de uitvoerbaarheid van deze taakstelling. Daarmee resteert de vraag of deze taakstelling realiseerbaar is.

Wij stellen voor deze taakstelling af te ramen.

Sportaccommodaties

Vanuit de Bouwstenennotitie in aanloop naar de begroting 2021 is voor sport(accommodaties) een taakstelling van € 100.000 opgenomen. Er wordt nog gewerkt, in samenspraak met de verenigingen en stakeholders, aan invulling van deze taakstelling.

Wij stellen voor deze taakstelling te handhaven.

Overzicht na voorstellen

Wanneer uw raad besluit in te stemmen met bovenstaande voorstellen, dan is in onderstaand overzicht het effect op de taakstellingen weergegeven.

Taakstellingen na voorstellen (x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Jeugdzorg					
- beheersmaatregelen	1.443	1.887	1.771	1.940	1.940
- maatregelen Rijk met fin. consequenties	525		1.136	1.398	1.398
- woonplaatsbeginsel/voogdij 18+	439	439	439	439	439
Bijzondere bijstand		350	350	350	350
Personeel					
- Reiskosten woon/werk ambtenaren	200	200	200	200	200
- personeel oud	276	576	576	576	576
- personeel nieuw	357	357	357	357	357
Efficiency	224	197	197	197	197
Inkoop					
Verbonden partijen					
Sportaccommodaties	100	100	100	100	100
Totaal	3.564	4.105	5.125	5.557	5.557

Het aframen van de taakstelling voor jeugd heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo, omdat we tegenover de hogere algemene uitkering ook een stelpost hebben opgenomen voor deze taakmutatie. Deze vallen derhalve tegen elkaar weg.

Zoals aangegeven willen we de taakstelling op inkoop ten laste brengen van de stelpost prijscompensatie. Daardoor heeft deze ook geen effect op het begrotingssaldo. In onderstaand overzicht is weergegeven wat het totale effect van de bijstellingen in de taakstellingen is op het saldo.

Saldo taakstellingen voor wijziging	4.017	5.476	5.579	6.010	6.010
Saldo taakstellingen na wijziging	3.564	4.105	5.125	5.557	5.557
Bruto effect van de wijzigingen	-453	-1.371	-453	-453	-453
Jeugd tlv taakmutatie AU		917			
Inkoop tlv stelpost prijscompensatie	333	333	333	333	333
Effect op saldo	-120	-120	-120	-120	-120

7. Benchmark

Inleiding

Medio 2021 is opdracht verstrekt aan bureau Berenschot om een benchmark uit te voeren op onze kosten voor het primair proces en de overhead. Aanleiding vormde onze aanvankelijke verwachting dat de begroting 2022 niet sluitend aan uw raad kon worden aangeboden en het daarom wenselijk was om bezuinigingsopties te verkennen. Gerekend naar de datum van de herindeling leek het in tijd een natuurlijk moment om onze eigen kosten te beschouwen in perspectief met de kosten van referentiegemeenten. Dit vanuit het adagium “meten is weten”, maar wel in het volle besef dat een benchmark inzicht geeft in relatieve kosten en formatie maar zich niet leent voor een finaal oordeel. De uitkomsten zijn daarom een handreiking voor een objectieve discussie, bieden een basis voor normering, sturing en inrichting van primaire proces en overhead en bieden focus op te verrichten vervolgonderzoek.

Conclusie

De uitgevoerde benchmark geeft ons een veelheid aan informatie die zich bij uitstek leent voor het voeren van het goede gesprek over de inrichting van onze bedrijfsvoering in de brede zin van het woord. Zoals al aangehaald zijn de uitkomsten niet in absolute zin te vertalen in finale oordelen over plussen en minnen in de formatie. De uitkomsten bieden ons daarentegen wel een basis voor vervolgonderzoek en het biedt input voor discussie over de inrichting van werkprocessen, de samenstelling van teams en te maken keuzes in de bedrijfsvoering. Deze benchmark leert ons verder dat we het, zo kort na de herindeling, als organisatie niet slecht doen indien we kijken naar onze overhead. Vergeleken met de gemiddelde kosten van de referentiegemeenten hebben we in twee jaar tijd deze kosten zodanig weten te reduceren dat deze op de peildatum slechts 1% hoger uitvallen dan het referentiegemiddelde. In geld gemeten € 145.000. Verder zien we in de benchmark op onderdelen hogere apparaatskosten maar deze liggen overwegend in lijn met de hogere werklust. En daar waar dat dat niet het geval is zetten we de komende periode in op verdere verdieping om de afwijkingen te verklaren. En dat doen we vanuit onze inzet om diensten te verrichten tegen zo laag mogelijke kosten.

Onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in 3 fasen; toedeling, validatie en rapportage. Als peildatum is de vastgestelde formatie per 1 januari 2021 gehanteerd en voor de kosten is de begroting 2021 leidend geweest. Dat is van belang vanwege de doorlooptijd van de benchmark en eventueel te verrichten vervolgonderzoek. Formatie en kosten zijn in de tijd aan verandering onderhevig en daarmee dient bij de analyse en de interpretatie van de uitkomsten rekening te worden gehouden. Zo moeten uitkomsten onder meer in perspectief worden beschouwd met de effecten van onze taakstellende bezuiniging op de formatie.

Gekozen is voor Berenschot omdat dit bureau sinds de start in 2002 voor ruim 330 gemeenten de formatie in kaart heeft gebracht, waardoor geput kan worden uit een omvangrijk bestand aan data. In de benchmark worden de apparaatskosten centraal gesteld. Hiertoe worden gerekend: loonkosten, inhuurkosten, materiele kosten en taken belegd bij derden. Opbrengsten uit diensten voor derden worden gecorrigeerd. De benchmark geeft inzicht in formatie en in werklustbepalende factoren en sluit aan bij de BBV – indeling. Voor het primair proces worden zo 24 clusters onderscheiden en de overhead is ingedeeld in 11 categorieën.

Referentiegemeenten

Onze kosten zijn afgezet tegen de kosten van 12 referentiegemeenten. Gemeenten die qua karakteristiek vergelijkbaar zijn met Het Hogeland. Hiervoor is onder andere gekeken naar inwonertal, sociale structuur, centrumfunctie en percentage taken primair proces belegd bij derden. Enkele voorbeelden van gehanteerde referentiegemeenten; Midden – Groningen, Nordeast – Fryslan, Oldambt, Steenwijkerland, Woerden, Medemblik.

Belangrijkste uitkomsten

Ten opzichte van de referentiegroep zien we dat we rond 16,5 ME meer uitgeven aan apparaatskosten (primair proces en overhead). Maar de benchmark wijst ook uit dat we op verschillende onderdelen een hogere werklast hebben. Met andere woorden; de gemeente heeft voor deze onderdelen meer werk te doen. Een bedrag van ongeveer 9,1 ME is te relateren aan deze hogere werklast. Daarmee is het verschil ten opzichte van de referentiegemeenten 7,4 ME. Omdat in de cluster groen de inzet van WSW – medewerkers is meegenomen en de gemeente hiervoor een rijksvergoeding ontvangt die niet in de kosten -vergelijking is meegenomen, dient rond 2,2 ME aan subsidie in mindering te worden gebracht op het verschil van 7,4 ME. Afgerond resteert dan per saldo € 5,2 ME aan hogere apparaatskosten.

Gerelateerd aan de hogere uitgaven van 16,5 ME betreft 3,9 ME de overhead en van dit bedrag is 3,8 ME grotendeels te verklaren uit de keuzes die bij de inrichting van de organisatie zijn gemaakt en die het gevolg zijn van de schaa sprong met nieuwe en ondersteunende functies. Indien we onze overhead afzetten tegen de overhead van referentiegemeenten dan valt op dat onze overhead per fte slechts 1% hoger uitvalt dan de gemiddelde overhead van de referentiegroep. Gerekend in een absoluut bedrag slechts € 145.000 meer. Voor een recent heringedeelde gemeente als Het Hogeland een aansprekende uitkomst.

Vervolgonderzoek

Op dit moment doen we in eigen beheer vervolgonderzoek naar een vijftal clusters. Doel van dit vervolgonderzoek is om de verschillen te interpreteren en waar mogelijk te verklaren. Dit betreffen de clusters:

- Groen
- Jeugd
- OOV
- Riolering
- Verkeer, vervoer en wegen

Aansluitend geven we een nadere toelichting op de overhead.

Groen

Voor het cluster groen is een afwijking ten opzichte van de referentiegemeenten becijferd van 4,4 ME. Dit bedrag valt uiteen in 2,7 ME investering (waaronder Ability) en 1,7 ME uitbesteding. Omdat de benchmark verklaart op kosten geeft de uitkomst een geflatteerd beeld vanwege de inzet van medewerkers vanuit de doelgroep (Ability). Immers, de rijksbijdrage blijft daardoor buiten beschouwing evenals andere, op de productie van toepassing zijnde, factoren. Ingeschat is, zoals eerder toegelicht, dat de overschrijding voor rond 2,2 ME gecorrigeerd moet worden waardoor een hogere last resteert van 2,2 ME. Op grond van het verdiepende onderzoek is nu gebleken dat op basis van gehanteerde definities, de kosten van onderhoud bermen van wegen en het te onderhouden groen rond speelterreinen zijn toegedeeld. Maar het te onderhouden areaal dat aan deze toedeling is verbonden is niet met deze hectares verhoogd. Hierdoor wordt de gesignaleerde procentuele afwijking van 115% teruggebracht naar 30% hetgeen de afwijking in geld met 1,1 ME reduceert. Rest per saldo een afwijking van 1,1 ME. Ten dele laat dit bedrag zich verklaren uit de procentueel hogere werklast voor de begraafplaatsen (241%), de meerkernigheid van onze gemeente, het onderhoud dat op de peildatum 1 januari 2021 bij derden werd uitgevoerd (onder andere de borgterreinen van Verhildersum en de Rensumaborg en een hoveniersbedrijf) en waar een inkomst voor is begroot, en de wijze van verantwoording van de kosten van ons beheerburo. Omdat met het team Beheer en onderhoud al afspraken zijn gemaakt over reductie van de formatie met 3,8 fte in het kader van de personele taakstelling kan voor het cluster Groen worden vastgesteld dat de geconstateerde afwijking verklaarbaar is en in lijn ligt met het gemiddelde van de referentiegemeenten.

Jeugd

Voor het cluster Jeugd wijken de kosten 43% nadelig af ten opzichte van het gemiddelde in de referentiegroep. Gerekend in absolute bedragen € 800.000,-. Op basis van de uitgevoerde verdieping is vastgesteld dat de gehanteerde uitgangspunten correct zijn. Belangrijkste oorzaak betreft de hogere formatie die voor dit cluster wordt ingezet, te weten rond 12,2 fte. Voor de bepaling van de werklast is het aantal jeugdigen met een maatwerkvoorziening gehanteerd. Per 1 januari 2021 zijn dat er 1.069 hetgeen slechts 2% afwijkt van het referentiegemiddelde. Overigens zijn er meer indicatoren denkbaar maar ook als naar deze indicatoren wordt gekeken is niet duidelijk waarom wij als gemeente zoveel meer formatie inzetten. En dat betekent dat de komende periode aanvullend verdiepend onderzoek noodzakelijk is om dit verschil te kunnen duiden. In deze verdieping moet gekeken worden naar de ontwikkeling over een reeks van maanden om uit te sluiten dat de peildatum de uitkomst vertroebelt. Verder moet gekeken worden naar de zorgzwaarte en of de complexiteit van de ingezette jeugdzorg, de doorverwijzing (gemeente of huisarts) en natuurlijk naar de inrichting van de werkprocessen; wanneer wordt af- en opgeschaald, hoe is de (casus)regie vormgegeven, wanneer wordt een casus losgelaten. En ook de wijze van verlenging van de indicatiestellingen dient nader onder de loep te worden genomen. Allemaal factoren die van invloed kunnen zijn op de werklast. Tot slot moet nog nader worden geduid of de gehanteerde referentiegemeenten passend zijn in de vergelijking.

OOV

Voor het cluster OOV vallen de kosten in relatieve zin rond € 800.000 hoger uit dan de referentiegemeenten. Deze afwijking wordt, bij lagere loonkosten, vooral veroorzaakt door een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio. Deze bijdrage is, voor de Veiligheidsregio Groningen, gebaseerd op de vergoeding die de Groninger gemeenten ontvangen in het Gemeentefonds. Maar niet ieder Veiligheidsregio hanteert dezelfde bekostigingssystematiek en overigens verschillen regio's in niveau van dienstverlening en in karakteristiek van het gebied. Beide kunnen van invloed zijn op de hoogte van de bijdrage. Omdat onze inzet op beleid lager is dan de referentiegemeenten rest de constatering dat de bijdrage aan de VRG materieel hoger is dan de vastgestelde afwijking. Verder valt op dat ten opzichte van het gemiddelde de ingezette formatie redelijk in balans is. Echter ten opzichte van de referentiegroep wordt meer formatie ingezet op vergunningverlening en minder op uitvoering en beleid. In het vervolgtraject zullen we deze uitkomsten nader duiden.

Riolering

De kosten van riolering vallen procentueel 34% hoger uit dan de referentiegemeenten. In geld gemeten is dat € 500.000. Voor een belangrijk deel wordt deze afwijking veroorzaakt door hogere kapitaallasten (29%). Deze meerkosten staan niet in verhouding tot de werklast. Zowel het aantal kilometers riool als het aantal aansluitingen woon- en bedrijfsruimten is in lijn met de referentiegroep. Op basis van ons eigen onderzoek is nog geen eenduidige verklaring te geven voor dit verschil en is nader verdiepend onderzoek noodzakelijk. Wellicht ten overvloede merken we op dat ons streven is gericht op uitvoering van deze taak tegen zo laag mogelijke kosten. Vanwege het uitgangspunt van 100% kostendekking werken mutaties op kosten door in het rioolrecht. Daardoor is er enkel een effect op de belastingdruk voor huishoudens en bedrijven en niet op ons begrotingsresultaat.

Verkeer, vervoer en wegen

Onze kosten voor dit taakveld vallen ongeveer € 400.000 hoger uit dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. De rond 12% hogere kosten staan niet in verhouding tot de 48% meer dan gemiddeld te onderhouden kilometers weg. Dat beeld zien we bevestigd in het gegeven dat we nog niet het benodigde bedrag, rond 1.4 ME behorend bij het benodigde onderhoudsniveau, voor uitvoering van ons MJOP structureel op de begroting hebben kunnen brengen. Formatief wordt weliswaar meer formatie ingezet op beheer maar daarentegen blijft de inzet op beleidsformatie en contractmanagement achter. Omdat op basis van de gehanteerde definitie alleen gekeken is naar dagelijks onderhoud en niet naar groot onderhoud en/of vervangingsinvesteringen herkennen we ons in de uitkomsten.

Overhead

Zoals al aangegeven wijkt onze overhead gemiddeld slechts 1% af van het gemiddelde van de referentiegroep. En ook overigens zien we, als recent heringedeelde gemeente, bemoedigende uitkomsten in vergelijking met de referentiegroep. Zo wijken onze huisvestingskosten, zonder rekening te houden met te realiseren efficiency door het afstoten van locaties, € 295.000 voordelig uit. Een voordeel dat de optelsom is van lagere huur en rentelast en hogere schoonmaak. Op termijn valt hier derhalve nog winst te halen in de reductie van schoonmaakkosten indien het aantal locaties wordt teruggebracht. Maar overigens lijkt het voordeel ingegeven door (financieel) beleid van de rechtsvoorgangers van Het Hogeland. Gematigde investeringen in huisvesting gekoppeld aan versnelde afschrijving, waardoor de boekwaarde is gedrukt en de rentelast verlaagd, vormen de belangrijkste verklaringen voor de voordelige rentelast ten opzichte van de referentiegroep.

Wat de inrichting van onze processen betreft is voor de herindeling gekozen voor het, vanuit het directiemodel, in eigen beheer verrichten van werkzaamheden. Dus niet in regie en zonder inzet van een shared service centre. Hierdoor komt per 1000 inwoners de formatie uit op 10,8 tegen 9,4 in de referentiegroep. Een afwijking van 15%. Gerekend naar medewerkers bedraagt het gemiddelde 12,8 tegen 10,7 in de referentiegroep. Een procentuele afwijking van 19. Dat betekent dat Het Hogeland meer medewerkers in deeltijd aan zich bindt hetgeen mogelijk wordt verklaard uit de evenwichtige verhouding tussen vrouwen en mannen (50/50) terwijl in de referentiegroep die verhouding 33/67 bedraagt. In onze gemeente valt de arbeidsparticipatie van vrouwen dus 17% hoger uit dan het gemiddelde in de referentie-groep. De gemiddelde leeftijd afgezet tegen de referentiegroep is nagenoeg gelijk, namelijk 48 jaar, en ook het ziekteverzuim is nagenoeg gelijk, al kennen wij een lagere meldingsfrequentie.

Wat betreft de automatisering zien we dat onze kosten rond € 505.000 hoger uitvallen dan de referentiegroep. In de analyse van Berenschot is dit de optelsom van hogere loon- en inhuurkosten, materieel en fors lagere kosten derden. Dat laatste laat zich verklaren uit de keuze om geen taken te beleggen in een shared service centre. Deze verschillen zijn overigens nog niet nader geanalyseerd en dat vraagt om enige terughoudendheid in de beoordeling. Temeer omdat in dat oordeel ook het niveau van de dienstverlening moet worden meegewogen. Zeker voor een recent heringedeelde gemeente ligt er bij de inrichting van processen extra druk op automatisering omdat de kost vaak voor de baat uit gaat. Daarbij legt cyber – security een steeds grotere claim op ambtelijke formatie.

Resumé

In deze nota hebben wij u op diverse terreinen de ontwikkelingen geschetst en per onderdeel een indicatie gegeven van het effect op de op te stellen begroting 2023. In deze resumé bundelen we voor uw overzicht de uitkomsten van de voorgaande hoofdstukken. In aanvulling op de voorstellen die we eerder benoemden in deze nota stellen we een wijziging voor van de meerjarig geraamde dotatie aan de Algemene Reserve. In de huidige meerjarenbegroting is deze voor een bedrag van ca. € 3 miljoen per jaar opgenomen.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de onlangs door u vastgestelde jaarstukken 2021 heeft u kunnen lezen dat de weerstandsratio is gestegen naar ca. 1,7. Met deze uitkomst denken wij dat de noodzaak om jaarlijks te blijven doteren aan de Algemene Reserve is afgenomen. Wij stellen daarom voor om van de geraamde dotatie in 2023 € 1 miljoen te laten vrijvallen ter dekking van het exploitatietekort. De overige € 2 miljoen willen we in 2023 nog toevoegen aan de Algemene Reserve.

De geraamde dotaties aan de AR in de jaren 2024 en verder zouden we voor de komende jaren willen omzetten naar een dotatie aan de bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'. Afhankelijk van de ontwikkelingen in met name het gemeentefonds voor 2026, willen we op termijn beoordelen welke rol deze dotatie kan spelen.

Wanneer we de effecten van de eerste bestuursrapportage, de meicirculaire en de geschetste ontwikkelingen in deze nota betrekken bij het bestaande meerjarig financieel perspectief, dan komen we uit op onderstaand overzicht:

Verloop meerjarig perspectief					
Bedragen x €1.000,-	2023	2024	2025	2026	
Huidig perspectief	5	520	940	nnb	
Effecten 1e bestuursrapportage 2022	-2.395	-2.469	-2.470	-2.545	
Effect Meicirculaire	4.207	5.576	6.102	215	
Basis op orde (noodzakelijk)	-625	-1.250	-1.875	-2.550	
Opgaven*	PM	PM	PM	PM	
Bijstelling Taakstellingen	-120	-120	-120	-120	
Overige wensen/voorstellen	-1.616	-1.440	-1.440	-1.440	
Vrijval dotatie AR	1.000				
Bijgesteld perspectief	456	817	1.138	-6.439	
*Deze worden programmatisch opgepakt en gedekt uit de bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2026'					

U ziet dat het probleem om te komen tot een sluitende begroting voornamelijk in het komende begrotingsjaar ligt en in 2026. De tussenliggende jaren geven, dankzij het forse accres in het gemeentefonds voor deze jaren een redelijk neutraal beeld. Wij stellen voor ons voor de meerjarenbegroting te richten op 2025. De effecten en ontwikkelingen binnen het gemeentefonds zijn vanaf dat jaar immers zeer onzeker. Zo weten we nog niet of de 'opschalingskorting' in 2026 definitief wordt geschrapt en weten we tevens niet of en in welke vorm het nieuwe verdeelmodel van het fonds wordt doorgezet. Wij denken daarom dat het niet opportuun is op dit moment te besluiten over aanvullende bezuinigingsmaatregelen om het begrotingstekort in dat jaar te dichten.

Onzekerheden

Bij de in deze nota beschreven ontwikkelingen en dilemma's hebben wij per onderdeel aangegeven hoe wij er mee om zouden willen of kunnen gaan. Naast de genoemde ontwikkelingen zien wij onzekerheden op het terrein van de ontwikkeling in de kostprijzen. Deze zien wij terug in vrijwel alle aspecten van onze begroting. De vraag is of het accres in het gemeentefonds voldoende zal zijn om deze stijgingen structureel te dekken. De minister heeft daarbij aangegeven niet eerder dan in september dit jaar duidelijkheid te kunnen geven over de financiering van het rijk in 2026 en verder.

Ook staan wij voor diverse grote maatschappelijke opgaven. Deze vindt u ook op hoofdlijnen terug in het coalitieakkoord. De structurele effecten van deze opgaven zijn voor het grootste deel nog niet in deze nota vertaald. Wanneer uitwerking van verschillende onderwerpen concreter wordt, dan zal dit de komende jaren gefaseerd een plek moeten krijgen in onze begroting. Op de kortere termijn stellen wij voor de kosten voor de uitwerking van de plannen te dekken uit de bestemmingsreserve 'Opgaven 2022-2025'. Uiteraard kan dat betekenen dat er op termijn ruimte gemaakt moet worden in de begroting en keuzes noodzakelijk zijn.